

Dic sub q̄ arbore uideris eo loquens s̄; q̄ ait. sub cyno. Dixitq; ei daniel. recte in
 titus es in caput tuū. ecce enim angls dī accepta sententia ab eo. scindet te mediū. Et post
 modicū alē semoz ait. sub primo. Dixitq; ad eum daniel. recte incit es & tu in caput tuū.
 Manet enim angls dī gladium habens. ut secet te mediū. **Q**uia ebrei repbant hystoriam
 susanne. dicentes eam in danielis uolumine n̄ haberi. debem̄ diligent̄ inquirere nomina. scri
 m̄ & p̄m̄ q̄ latini ilicem & lentiscū int̄p̄tant̄ si sint apud ebreos. & quā habeant ethymolo
 gam. ut a scimo scissio. & a p̄no sectio. siue seratio dicat̄ lingue eoz. Q̄d si n̄ fuit inuen
 tum. necessitate cogem̄ & nos eoz adquescere sententię. qui grec̄ tantū sermonis hanc uo
 lunt eē pericopen. q̄ grecā tantū habeat ethymologiam & ebraicam n̄ habeat. Q̄d si quis of
 tenderit. duar̄ istar̄ arbor̄ scissionis & sectionis. & in ebreo stare ethymologiā. tē potimus
 etiā hanc sc̄pturā recipe. **E**t fecerunt eis sic male egerant adūsus proximū suū. ut facerent
 sedm̄ legē moȳsi. & interfecerunt eos. **I**nt̄fecit eos om̄is synagoga. **V**idet̄ illa opinio refutari
 de qua sup̄ dixim̄. sedm̄ ieremiam qd̄ ip̄i eēt p̄bri achias & sedechias. n̄ forte hoc qd̄ sc̄p
 tum. interfecerunt eos sic int̄p̄tamur. p̄ eo qd̄ est regi babilonis occidēdos tradidim̄. sic
 & nos dicimus qd̄ uideri int̄fecim̄ saluatorē n̄ quo ip̄i percussim̄. s̄; qd̄ tradidim̄ ad oc
 cidendum. & succlamantes dixerunt crucifige crucifige eum. **H**elchias autē & uxor eius
 laudauerūt d̄m̄ p̄ filia sua susanna cū iochim̄ marito eius & cognatis om̄ibz. quia n̄ eēt
 inuenta in ea res turpis. **D**igne quasi sc̄i laudant d̄m̄. n̄ quia libata ē de manu p̄broz.
 hoc enim n̄ satis laudabile ē. nec magni discriminis. si n̄ eēt libata susanna. s̄; quia n̄ ē
 inuenta in eis res turpis. **C**umq; apta fuissent hostia. aspiciens rex sup̄ m̄sam clama
 uit uoce magna. magnus es bel. & n̄ est apud te ullus dol̄. **H**oc qd̄ sc̄ptura nunc dicit
 clamauit uoce magna. quia de ydolatrā & ignorante d̄m̄ d̄. uidet̄ obseruationē nr̄am
 subūtere. quā a dudū asserim̄ uocē magnā in sc̄is tantū reppiri. **Q**d soluet facile. qui
 hanc hystoriā in lib̄ danielis apud ebreos dixerit n̄ haberi. **S**iquis autē eam potuerit ap
 pbare de canone eē. tunc querendum ē. quid ei respondere debeamus.

Liber sc̄e marce de berge

S **I**ncipit prologus sancti Iheronimi presbiteri.
 iqt̄q; est opauila & eustochiū. quod in hac uita sapientē uirū tene
 at. et int̄ pressuras & turbines mundi equo animo manē psuade
 at. id esse uel primū reoz meditationē & scientiā scripturarum. **C**ū
 enim a cet̄is animantibz hoc uel maxime differam̄. quod rationalia aīalia su
 mus. & loqui possumus. ratio autē om̄nis & sermo diuinis libris cōtineat̄.
 p̄ q̄s et deum discim̄ et cur creati sum̄ non ignoram̄. miror quosdā extitisse.
 qui aut ip̄i se mērtie & somno dantes. nollent que p̄clara sunt ip̄i discē.

repla ad
 ep̄os.

aut ceteros quod habent studium repre-
hendendos putent. Quibus cum possi-
districtius respondere. & breuiter eo-
uel offensos dimittere uel placato-
multo esse melius scriptas legere quam
augendis et cumulandis operibus
inhiare. illud dicam quod uel apud
iniquissimum iudicem optineat. placere
in otium meum et solitudine omni
celebritate iocundior uideri. Et quomodo
ego non reprehendo non dampno
quod faciunt. ita illos ineptias meas
debere concedere. Parum eloquens sum.
Quid ad te. Disertior lege. Non dig-
ne graecam in latinum transfero. aut quomodo
eos lege. si eiusdem lingue habes sci-
entiam. Aut si tantum latinus es. noli
de gratuito munere iudicare. Et ut
uulgare primum est. cum dentes no-
li inspicere donati. Nunquam te ma-
nu conferta in ius trahor. quia nostra
non scribas. Ne imperitior quisque lec-
turus est. tua forsitan dicta si scrip-
seris. tullius admirabitur. Nunquam ter-
tullianus beatum martyrem cipria-
num. aut ciprianus lactantium. aut lac-
tantius hilarium deterruit ascen-
do. Taceo de ceteris minutalibus que
mecum in libris suis garrunt. Huius
et parua fuerit. magna emine-
re non possunt. Primum quidem non dicitur.
non iungatur et tertium. Ad summa non
scandimus. non prima gradiam. Quam-
obrem obsecro tam uos que in presentiarum
estis. quam sanctam marcellam unicum ui-

ditatis exemplar. ne facile maledi-
cis et iudis mea opuscula tradant. ne
uel detis semper canibus. & margaritas
datis ante porcos. Qui cum bona muta-
ri non queant. quod solum facere possunt in-
uidet. in eo se doctos atque eruditos
arbitrantur. si de aliis detrahant. Quibus
obsecro ut respondeatis. figant ipsi sti-
lum. ita ut dicitur uerba conuungant.
sudent paululum exsulant semetipsos.
et ex labore proprio discant ignoscere labo-
rantibus. Scitis et ipse quod ad hoc me
explanationum opus inuitum et retrac-
tantem compuleritis. non quo ab adolescen-
tia aut legere unquam. aut doctos vi-
ros que nesciebam interrogare cessauerim.
& metipsum tantum ut plerique habuerim
magistrum. denique nuper ob hanc et max-
ime causam alexandriam prexi. sui ut
uiderem didimus. & ab eo in scriptis om-
nibus que habebam sciscitarem. & quod aliud
sit proprium libros componere. ubi gratia de
auaritia. de fide. de uirginitate. de iudu-
is. & super unaquaque materia testimonium
scripturarum hinc inde quaesitis. eloquentiam
iungere seclarem. et pene communibus locis
populicis iactare sermonem. aliud in sen-
sum prophetae et apostoli ingredi. intelligere cur
scipserint. que sententiam suam ratione fir-
mauerint. quid habeant in ueteri lege
proprium. idumei. moabite. ammonite. ty-
ri. philistinum. egyptum et assirum. quod rur-
sum in nouo testamento romani. corin-
thi. galathe. phylippenses. thessalo-
nicenses hebrei. colosenses. et quam non

ad effesios eplam habem' in manib; .
 Necessē ē enī ut iuxta diu'sitates lo-
 coz & tempoz & hominū quib; scēptē
 sē. diu'sas & causas & argumēta & origi-
 nes habeāt. & qm̄ beatus iohes ī apo-
 calypsi sua ad septē scribēs ecclias. ea-
 rū in unaq;q; harū spēcialia ut uicia
 rephendit ut uirtutes pbat. ita sēs apls
 paulus p singlas ecclias uulnib; me-
 det illatis. nec ad instar impiti medi-
 ca uno collurio omiū oculos uult cura-
 re. & quia iā ad galathas orantib; uob
 ante paucos dies quid nobis uideret ex-
 pressi. nō ad effesios transeundū ē. me-
 diam apli eplam. ut ordine. ita & senti-
 bus. **M**ediam autē dico. nō quo p̄mā
 sequēs extremis maior sit. s; quom̄ cor
 animalis ī medio ē. ut ex hoc intelliga-
 tis quātas difficultatib; & quā p̄fun-
 dis q̄stionib; iuoluta sit. **S**cribebat ad
 effesios dianā colentes. nō hanc uena-
 tricē que artū tenet atq; succincta ē.
 s; illam multamā meā quā greci poly-
 maseon uocāt. ut scilicet ex ipsa quoq;
 effigie m̄tarent omniū eam bestia-
 rū & uiuentiū esse nutrice. **S**cribebat
 autē ad metropolim asie ciuitatē. inq̄i-
 ta idolatria & qd̄ semp̄ idolatriā se-
 quit̄ artū magicarū prestigie uigu-
 erit. ut demetrius diceret. & magne-
 dee templū diane ī nichilū reputa-
 bit. destruet quoq; magnitudo eūe
 quā cuncta asia & uniu'sus orbis co-
 lit. **V**eniq; tennio ibi apls morat' ē.
 nocte ac die dī eu'gēlium p̄dicās. ut

idolatē arce destructa. facile minorū ur-
 buū templa capent. **H**oc ipsū scēptā re-
 fert. qm̄ paulus ad effesios sermocine-
 tur dices. qua propt' uigilate recordan-
 tes q̄a triennio nocte ac die nō cessau-
 cū lacrimis monē unūquēq; ur̄m. & nō
 cōmendo uos dō & ūbo gr̄e. ei. q̄ potēs
 ē edificare & dare uob hereditatē in
 sc̄ificatis omib;. **I**ndigebāt enī com̄m-
 datioē apli ad dīm. quos tanto tēpe de-
 moniū error tenuerat. & sciebāt eē spi-
 ritualē aliquā potestātē. & inextis at-
 q; augurijs & diuinationib; quandā si-
 militudinē diuinitatis agnouerāt
Unde rursū ad eos loq̄t. p̄pt' qd̄ con-
 testor uos ī die hac. q̄a mund' sum ego
 a sanguine omniū. **N**ō enī subtraxi
 q̄ min' annūciare uobis omīe cōsilium
 dei. **E**t ī alio loco. qm̄ nichil subtrax-
 erim eoz q̄ uobis p̄derāt. quin annū-
 tiarē & docerē publice & domestice.
Legerat enī in hierzechiele. qd̄ specu-
 lator q̄ p̄plo hostiū nō p̄dixisset aduē-
 tū. sanguis ciuū erigeret de mani-
 bus eius. & p̄p̄tea omne se uolunta-
 tē dī. uniu'sa que illis utilia forent
 annūtiasse memorauit. ut liber ess; a
 sanguine eoz. **U**t autē sciatōs eos q̄ esse-
 so crediderit demontacis p̄stigijs & mā-
 gicis fuisse artib; obligatos. ī uide aploz
 actib; replicat & dī. plurimi q̄ eoz q̄
 curiosa gesserit. cōportantes lib; com-
 buisserit eoz omnib;. & cōputauerūt
 p̄tium eoz. & iuenerūt argēta q̄nq;gē-
 ta milia. sic potent' ūbū dei cresce-

bat et confortabat. Hec idcirco uniuersa re-
plicam. ut ostenderent quare apostolus in hac
ul' potissimum epistola obscuros sensus et igno-
ta sacris sacramenta congererit. et de
scoy contrariarumque uirtutum docuerit
potestate. quod sunt demones. quod ualeant quod
an fuerint. et quomodo post aduentum christi sit
diruta atque destructa. De quibus ait. Non est
nobis colluctatio aduersus carnem et sangu-
inem. sed aduersus principatus et potestates. aduersus
rectores tenebrarum istarum. aduersus spiritualia ne-
quicie in celestibus. Et in alio loco. permanebo
autem effusi usque ad pentecosten. ostium enim
in apostolum est magnum et efficax. sed aduersarum
multi. Permanet autem effusi usque ad pen-
tecosten. tempus Ieremie atque uictorie. quod non flectit
tamen genua. nisi euan in terram. sed cum do-
mino resurgentes ad celestia suscollimur.
Et permanet quod apostolum ei erat ostium
unum. et non ostium modicum ul' paruum. ut uic-
to forti atque superato. domum eius inuadet.
spoliaret. euerteret. et captiuam duceret cap-
tiuitatem. quod satellitum suorum agminibus con-
gretatis. tota contra apostolum acie dimica-
uit et uictus est. Qui scilicet autem ephesum. et
hic ul' maxime comparatur. quod sicut iohannes
mysterium natiuitatis antiqui domini reue-
latus in pectus eius recubuit. et de pu-
rissimo fonte hausit riuulum doctri-
narum. ita et huius in abeuntis pauli col-
lum irruentes. oculis atque amplexibus
suis indicauerunt unum se cum eo habere
scientie thesaurum. et magister desiderium
lacrimis contestati sunt. Illud quod in prefatione
comoneo. ut sciatis originem tam uolu-

H
o
r
a

mina in hac epistola conscripsisse. que et nos
ex parte secuti sumus. apollinaris etiam et
didimum quosdam commentarios edidisse.
equibus licet pauca descripsimus. et innulla
nobis uidebantur adiecimus siue subtraxi-
mus. ut studiosus statim in principio lec-
tor agnoscat hoc opus ul' alienum esse. ul'

Explicit prologus. In cuius comitarij beati Hieronimi presbiteri in epistolam sancti pauli ad ephesios.

Paulus apostolus ihesu christi per uoluntatem
dei. Si per ipso positio. ministrium
ei per que res agitur ostendit. uidetur
in in illa sententia sensus iste con-
gruere. nemo ueni ad me. nisi pater
meus attraxerit eum ad me. atque ita
fiet. ut et illud quod in iohannis euangelio legi-
tur. omnia per ipsum facta sunt. hanc dubium
quin per filium non preiudicet domino nostro ihesu
christo. quasi ex eo minor sit quod patris obtem-
peret uoluntati. quomodo et nec non preiudicat
pater. quod per uoluntatem eius paulus apostolus ihesu
christi sit. Alii uero ita locum istum intelligunt.
ut paulum apostolum ihesu christi. per uoluntatem dei
que sit christus ostendi putent. ut sic sa-
pientia et uerbum et uirtus dei et uita et re-
surrectio et uia dei. ita etiam uoluntatem ap-
pelleat. Non nulli nichil referre existi-
mant. utrum per uoluntatem dei. an ex dei
dixit uoluntatem. quia hys ipso positioibus
indifferenter utatur apostolus. et id ipsum per uolu-
tatem significare. quasi dixit. ex uolun-
tate dei. **S**citis omnibus quod scilicet ephesum. **Q**ui-
dam curiosi putant quam necesse est ex eo
quod moysi dictum est. hec dices filiis israel.
qui est misit me. etiam quod ephesum scilicet et